

Гордійчук О. М.

студент магістратури

"Управління навчальним закладом"

(Житомирський державний університет

імені Івана Франка, м. Житомир)

e-mail: sachuk041994@gmail.com

Основні напрями управління дистанційним навчанням у ВНЗ

У статті розглядаються основні напрями управління розвитком дистанційним навчання у ВНЗ, виокремлені поняття, моделі і характерні особливості дистанційного навчання. Проводиться обґрунтування актуальності використання дистанційних технологій у навчанні. Основний акцент зроблений на особливостях організації навчального процесу з використанням дистанційних освітніх технологій.

Актуальність теми дослідження зумовлена тим, що стрімкий розвиток інформаційних технологій в ХХІ столітті зробив актуальною проблему модернізації системи освіти. Освітні навчальні заклади з традиційною системою навчання вже не в змозі задовольнити попит населення в освітніх послугах. Люди хочуть отримувати якісну освіту без відриву від виробництва, у зручний для себе час, у потрібній галузі знань. Однією із таких освітніх технологій, що здатна задовольнити зростаючий попит людей на якісні знання, забезпечити можливість навчатись упродовж усього життя є дистанційне навчання. Цей процес не може бути стихійним, він потребує управління. Управління розвитком дистанційного навчання у ВНЗ є одним із напрямів сучасної світової та української освіти. Це відображено в базових державних нормативних документах, таких як: Наказ Міністерства освіти і науки України 14.07.2015 №761 "Зміни до Положення про дистанційне навчання"; Наказ Міністерства освіти і науки України " Про затвердження Положення про дистанційне навчання" від 25.04.2013 №466 у якому вказано, що дистанційне навчання в Україні реалізується через систему дистанційного навчання, яка є частиною системи освіти України, з нормативно – правовою базою, організаційно оформленою структурою, кадровим, системотехнічним, матеріально-технічним та фінансовим забезпеченням, що реалізує дистанційне навчання на рівнях загальної середньої, професійно-технічної , вищої та післядипломної освіти, а також самоосвіти.

Як зазначено у Концепції розвитку дистанційної освіти, розвиток освітньої системи в Україні повинен призвести до:

- появи нових можливостей для оновлення змісту навчання та методів викладання дисциплін і розповсюдження знань;
- розширення доступу до всіх рівнів освіти, реалізації можливості її одержання для великої кількості молодих людей, включаючи тих, хто не може навчатись у вищих навчальних закладах за традиційними формами внаслідок браку фінансових або фізичних можливостей, професійної зайнятості, віддаленості від великих міст, престижних навчальних закладів тощо;
- реалізації системи безперервної освіти "через все життя", включаючи середню, довузівську, вищу та післядипломну;
- індивідуалізації навчання при масовості освіти [1].

Мета статті: теоретично обґрунтувати основні напрями управління дистанційним навчанням у ВНЗ.

Виклад основного матеріалу. Дистанційне навчання у ВНЗ не є різновидом або вдосконаленим варіантом заочного, оскільки це нова, самостійна, прогресивна форма навчання, яка володіє більшими потенційними можливостями. Сфера можливого застосування дистанційного навчання у ВНЗ досить широка: від цілісної підготовки фахівців до окремих курсів та фрагментів дидактичного забезпечення під час різних видів занять. Дистанційну освіту та дистанційне навчання необхідно розглядати саме у контексті глобальної освіти, оскільки вона пов'язана в першу чергу з побудовою нової освітньої технології, яка передбачає застосування нових засобів навчання, а саме, комп'ютерів, інформаційних мереж, глобальної системи Інтернет та необхідних вмінь, навичок та компетентностей для її використання.

Традиційне навчання являє собою цілеспрямований процес взаємодії вчителя і учнів з метою отримання останніми знань, умінь, навичок, а також оволодіння загальнолюдськими цінностями. А що ж таке дистанційне навчання? Різні автори дають різні відповіді на це питання.

Е. С. Полат дає такі визначення: "Дистанційне навчання – це взаємодія вчителя і учнів між собою на відстані, що відображає всі властиві навчальному процесу компоненти (цілі, зміст, методи, організаційні форми, засоби навчання) і реалізоване специфічними засобами Інтернет-технологій або іншими засобами, що передбачають інтерактивність" [2].

"Дистанційне навчання – це самостійна форма навчання, інформаційні технології в дистанційному навчанні є провідним засобом [3].

Е. М. Хабибулина дає визначення: "Дистанційне навчання – це навчання на відстані із застосуванням різних технічних засобів (мультимедійних пристроїв, Інтернету, супутникових каналів зв'язку),

що дозволяють слухачам і викладачам спілкуватися віддалено і інтерактивно" [4].

З цих визначень видно, що в процесі дистанційного навчання не обов'язково участь викладача, так як таке навчання може здійснюватися навчаються самостійно шляхом взаємодії з електронними освітніми ресурсами. Звідси стає ясно, що для реалізації дистанційного навчання необхідним є єдиний інформаційно-освітній простір, який включає: всілякі мережеві і електронні джерела інформації, електронні навчальні посібники, віртуальні бібліотеки, музеї, довідники, бази даних, консультаційні служби і т.д.

Існують такі моделі організації навчального процесу за дистанційною формою навчання:

Модель КТ ("кейс"-технологія). Після проходження вступних випробувань студент для проведення навчання отримує набір (кейс, комплект) навчальних матеріалів. Відповідно формується група студентів, що компактно проживають в районі. На настановному занятті з кожного предмета тьютор роз'яснює, як працювати з навчально-методичними посібниками, на що звертати увагу під час вивчення предмета, роз'яснює організацію самостійної роботи, розклад тощо. Потім періодично проводить консультування та перевірку тестів. Самостійна робота складає основу навчального процесу. Завершується вивчення предмета заключним заняттям, на якому обговорюються найскладніші питання чи проводиться іспит, частіше у письмовій формі. Основу комплекту засобів навчання складають паперові (друковані) навчальні посібники, які можуть доповнюватися аудіо-відеоматеріалами, комп'ютерними програмами на CD або інших носіях. У період самостійного вивчення студент може консультуватися з тьютором за допомогою телефону, електронної пошти й інших можливих засобів зв'язку.

Модель мережевого навчання. Ця модель є базовою для використання мережі Інтернет. Інформація про навчальний заклад, спеціальності та порядок навчання розміщується на сайті серверу. Ті, хто бажає навчатися, оформляють та відправляють до Центру ДН необхідні документи, що представлені в електронному вигляді. Після проходження формальних процедур щодо оформлення й оплати курсу, студент отримує пароль для санкціонованого доступу до навчальної інформації та координати тьютора для індивідуальних консультацій та виконання проміжних тестів. Спілкування з викладачем реалізується безпосередньо електронною поштою. Іспити для видачі сертифікату проводяться очно або за допомогою відеозв'язку. Ефективна реалізація мережевого навчання можлива за автоматизації документообігу, що включає реєстрацію, облік тощо.

Консультаційна модель. Викладачі дають рекомендації про те, що необхідно вивчити найближчим часом. Студенти приносять свої есе та домашні завдання. Оцінки можуть бути виставлені відразу, але результати контролю з'являються упродовж двох-трьох тижнів. Навчальний процес контролюється в консультаційному центрі тьюторами. Умови, що необхідні для реалізації даної моделі: наявність у студентів достатнього часу для регулярного відвідування консультаційного центру та достатньо коштів для оплати проїзду до нього; наявність в центрі тьюторів; формування групи студентів; наявність мотивації у студентів, від якої залежить успіх навчання.

Модель кореспонденції (листування). В основі цієї моделі лежить процес перманентного обміну між викладачем і студентом навчальними матеріалами, домашніми завданнями та результатами їх виконання поштою або будь-яким іншим способом, без особистого контакту. Студенти отримують (поштою) навчальні матеріали, які вони повинні вивчити за певний відрізок часу, завдання, що слід виконати, та питання, на які необхідно відповісти. Обмін інформацією може відбуватися як поштою, так і іншими каналами зв'язку: телефоном, факсом, комп'ютерною мережею тощо. Необхідні умови для існування цієї моделі: надійна система зв'язку; наявність викладачів, які здатні дати швидку та кваліфіковану оцінку роботи студента; незначний час кругообігу інформації між студентом і викладачем (неменше за два тижні).

Модель регульовального самонавчання. Основною характеристикою цієї моделі можна назвати значну самостійність студента, який володіє великою свободою вибору часу та місця навчання, кількість часу, що затрачено на навчання, вибір дати початку вивчення курсу та складання іспиту. Навчання відбувається за допомогою завдань, питань і навчального матеріалу (останній має бути дуже добре структурований). Якість засвоєння знань оцінюється самим студентом за допомогою запитань з "ключами" [5].

Необхідними умовами для цієї моделі є: наявність у студентів високої дисциплінованості та здібності до самонавчання; залучення до розроблення навчального матеріалу висококваліфікованих викладачів-розробників.

Аналіз вітчизняної та зарубіжної теорії та практики дистанційного навчання дозволяє відзначити такі характерні особливості, притаманні дистанційній освіті:

- гнучкість – студенти займаються у зручний для себе час, у зручному місці

і в зручному темпі. Кожен може вчитися стільки, скільки йому особисто необхідно для освоєння матеріалу й отримання необхідним знань за обраними дисциплінами;

- модульність – в основу програм ДО закладається модульний принцип. Це

дозволяє з набору незалежних навчальних курсів формувати навчальний план, що відповідає індивідуальним чи груповим потребам;

- паралельність – навчання може проводитися при поєднанні основної професійної діяльності з навчанням, тобто "без відриву від виробництва";

- віддаленість – відстань від місця знаходження студента до освітньої установи (за умови якісної роботи зв'язку) не є перешкодою для ефективного освітнього процесу;

- асинхронність – в процесі навчання студент і викладач працюють за зручним для кожного розкладом;

- охоплення – цю особливість іноді називають також "масовістю"; кількість студентів не є критичним параметром;

- рентабельність – під цією особливістю мається на увазі економічна ефективність дистанційного навчання;

- викладач – мова йде про нову роль та функції викладача;

- студент – вимоги до студента істотно відрізняються від традиційних;

- НІТ (нові інформаційні технології) – у СДН використовуються всі види інформаційних технологій, але переважно нові інформаційні технології – комп'ютерні мережі, мультимедійні системи тощо;

- соціальність – ДН певною мірою знімає соціальну напруженість, забезпечуючи рівні можливості отримання освіти незалежно від місця проживання і матеріальних умов;

- інтернаціональність – ДН забезпечує зручну можливість експорту та імпорту освітніх послуг.

Висновок. Отже, управлінські процеси в системі дистанційного навчання – це соціальні процеси, які спрямовані на одержання освітніх послуг суб'єктами управління – студентами (слухачами). У системі дистанційного навчання не існує ні вікових, ні гендерних, ні територіальних, ні статусних, ні майнових, ні фізичних обмежень. Пріоритетними принципами організації дистанційного навчання є самостійна робота студентів, але це не виключає принцип сумісної діяльності студента (слухача) і викладача на всіх етапах навчання, принцип індивідуалізації, системності й контекстності навчання. Правильно організована система, дотримання всіх дидактичних

принципів, використання основної моделі освіти дає можливість впровадження дистанційного навчання у вищих навчальних закладах.

Список використаних джерел та літератури:

1. Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні (затверджено Постановою МОН України 20 грудня 2000р.). – Режим доступу: <http://www.osvita.org.ua/distance/pravo/00.html>
2. Теория и практика дистанционного обучения : учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / Е. С. Полат, М. Ю. Бухаркина, М. В. Моисеева ; под ред. Е. С. Полат. – М. : Академия, 2004. – 416 с.
3. Полат Е. С. Педагогические технологии дистанционного обучения / Е. С. Полат, М. В. Моисеева, А. Е. Петров ; под ред. Е. С. Полат. – М. : Академия, 2006.
4. Хабибулина Э. М. Дистанционное обучение: основные термины, принципы и модели. – Режим доступа: <http://nsportal.ru/vuz/pedagogicheskie-nauki/library/2011/12/07/distantionnoe-obuchenieosnovnye-termíny-printipy-i>
5. Олійник В. В. Відкрита післядипломна педагогічна освіта і дистанційне навчання в запитаннях і відповідях : наук.-метод. посіб. / В. В. Олійник ; НАПН України, Ун-т менедж. освіти. – К. : А.С.К., 2013. – 312 с.

Гордийчук А. Н.

Основные направления управления дистанционным обучением в вузах

В статье рассматриваются основные направления управления развитием дистанционного обучения в вузах, выделены понятия, модели и характерные особенности дистанционного обучения. Проводится обоснование актуальность использования дистанционных технологий в обучении. Основной акцент сделан на особенностях организации учебного процесса с использованием дистанционных образовательных технологий.

Gordiychuk A.

The basic directions of distance learning development management at the university

The article deals with the basic directions of distance learning development management at the university; basic concepts, models and distance learning distinctive features are singled out. The importance of distance learning technologies is highlighted. Basic peculiarities of educational process using distance education technologies are emphasized.